

Høringsinnspill til representantforslag om å endre privatskolelova for å sikre friere etableringsrett

Friskolenes Kontaktforum (FK) takker representantene Guri Melby og Grunde Almeland for deres forslag om å endre privatskoleloven og vi ønsker med dette å benytte anledningen til å komme med et høringsinnspill knyttet til saken.

I 2023 kom det en innstramming i privatskoleloven som gir økt innflytelse til lokale folkevalgte ved søknader om etablering eller utvidelse av friskoler. Setningen; *«Departementet skal leggje vesentleg vekt på fråsegna til vertskommunen eller vertsfylket.»* ble lagt til under § 2-1. *Godkjenning av skolar.* I praksis har dette blitt en vetorett. Stortinget har åpnet opp for et misbruk av demokratiets største svakhet; at et lite flertall i et kommunestyre eller fylkesting kan frata foreldre deres grunnleggende menneskerettighet til å velge skole.

I FNs menneskerettserklæring, artikkel 26-3 står det: *«Foreldre har fortrinnsrett til å bestemme hva slags undervisning deres barn skal få.»* og i FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 13.3. står det videre at: *«Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres og, når det er aktuelt, verges frihet til å velge andre skoler for sine barn enn dem som er opprettet av offentlige myndigheter... og til å sikre sine barn en religiøs og moralsk undervisning i samsvar med deres egen overbevisning.»*

Dette er tatt inn som norsk lov i Menneskerettslovens § 2.

Vi utarbeidet en rapport i vår som viste at det ble behandlet 80 søknader om friskoleetableringer eller utvidelser siden loven trådte i kraft 1. januar 2023 og til mars 2025. Vi gikk igjennom alle vedtak i den perioden og resultatene viste at samtlige søknader der vertskommunen eller vertsfylket er negative, fikk avslag. I flere tilfeller var vedtaket med én stemmes overvekt). I de tilfellene søknaden ble godkjent har vertskommunen eller vertsfylket vært positive eller ikke uttalt seg. I noen få tilfeller har søknaden blitt avslått selv om kommunen eller fylket har vært positive. I de tilfellene har ikke søknaden oppfylt lovens minstekrav. Da er det riktig at den avslås, fordi alle barn har rett på et skoletilbud som tilfredsstillter lovens kvalitetskrav, uavhengig av om det er i en offentlig skole eller i en friskole.

Vi har sett i nyere tid at Udir har godkjent en søknad om nytt linjetilbud, selv om fylkeskommunen var negativ (med én stemmes overvekt). Dette skyldes i hovedsak at fylkeskommunen uttalte at det ikke var behov for flere skoler med denne linjen i fylket, for deretter å opprette linjetilbudet selv på en av sine egne skoler.

De vanligste grunnene til at kommunen eller fylket er negative er at det går ut over deres skoler og rammeoverføringen fra staten blir redusert. Dette er helt uunngåelige konsekvenser av en nyetablering eller utvidelse av en friskole. I tillegg er det i mange

tilfeller fullt mulig for kommuner og fylker å spare penger på friskoletilbud over tid, fordi staten trekker ikke fullt for elever som går over til en friskole og man slipper utgifter til bygg og anlegg for disse elevene.

Denne lovpraktiseringen, som gir vertskommunene/fylkene vetorett, er også i strid med regjeringspartimedlemmenes merknader til loven da den var til behandling i stortinget. Sp og Aps medlemmer bemerket at: *«Disse medlemmer vil i den sammenheng påpeke at det ligger i sakens natur at etablering av private skoler ofte vil ha visse konsekvenser for vertskommunene, uten at enhver effekt skal være førende for godkjenningprosessen. Disse medlemmer vil derfor understreke at begrepet «vesentlig vekt» ikke innebærer en vetorett, men at direktoratet/departementet må ta hensyn til innvendinger fra vertskommunen eller -fylket i de tilfeller det kan vises til reelle negative konsekvenser for den offentlige skolen dersom søkerne gis anledning til å etablere en ny privatskole. Disse medlemmer vil påpeke at kommunale vedtak om å avvise etablering av en privat skole kun av ideologiske grunner ikke skal etterkommes. Muligheten til å velge et alternativt opplæringstilbud for egne barn skal fortsatt være reell over hele landet.»*

Før lovendringen gjorde Udir fornuftige avveiiinger knyttet til lokale forhold og andre hensyn, med utgangspunkt i kommunens/fylkets uttalelser, søknaden om etablering/utvidelse og innbyggernes rettigheter. Etter lovendringen er det i hovedsak ideologi som styrer hvor friskoler får etableres/utvides.

Denne tilføyelsen i privatskoleloven fratar foreldre deres grunnleggende rett til å velge skole i kommuner eller fylker der det er et negativt flertall blant de folkevalgte, hovedsakelig på bakgrunn av ideologi. Vi kan ikke ha et samfunn der bostedsadresse skal avgjøre om du får beholde eller blir fratatt menneskerettighetene dine av de lokale folkevalgte!

Vi foreslår derfor å endre privatskoleloven tilbake til slik den var før 2023 ved å fjerne setningen; *«Departementet skal leggje vesentleg vekt på fråsegna til vertskommunen eller vertsfylket.»* fra § 2-1 *Godkjenning av skolar.*

På vegne av Friskolenes Kontaktforum, Nina Johansen